

Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla” należy do najważniejszych i najbardziej prestiżowych inicjatyw wyróżniających osiągnięcia polskich muzeów. Organizowany przez Narodowy Instytut Muzeów, od lat pełni nie tylko funkcję nagrody dla najwybitniejszych realizacji, lecz także stanowi istotną platformę podsumowania aktywności całego środowiska muzealniczego. To właśnie tutaj spotykają się najciekawsze projekty – od wybitnych wystaw i nowoczesnych inwestycji infrastrukturalnych, przez innowacyjne działania edukacyjne, po znaczące przedsięwzięcia badawcze i wzorcowo przeprowadzone prace konserwatorskie.

Do 46. edycji konkursu zgłoszono ponad 150 projektów, co dobitnie świadczy o skali zaangażowania oraz dynamicznym rozwoju instytucji muzealnych w Polsce. Jeśli „Sybilla” traktowana jest jako miara potencjału i jakości środowiska, tegoroczna odsłona po raz kolejny potwierdza jego wysoki poziom – zarówno pod względem kreatywności, jak i profesjonalizmu realizowanych przedsięwzięć. Różnorodność tematyczna i wysoka jakość zgłoszeń pokazują, jak szerokie i wielowymiarowe są dziś działania muzeów, które coraz częściej wychodzą poza tradycyjne ramy swojej działalności.

Jury konkursowe, złożone z wybitnych specjalistów reprezentujących różne dziedziny związane z muzealnictwem, stanęło przed nietrywialnym zadaniem wyboru najlepszych projektów. Ocena zgłoszeń wymagała wnikliwej analizy oraz licznych dyskusji, podczas których brano pod uwagę zarówno wartość merytoryczną, jak i społeczne znaczenie prezentowanych realizacji. Niejednokrotnie decyzje były trudne, a poziom konkursu sprawił, że wiele znakomitych projektów znalazło się tuż poza gronem laureatów.

Podsumowując tegoroczną edycję podczas uroczystej gali w Muzeum Gdańskie, składamy serdeczne podziękowania wszystkim instytucjom, które zdecydowały się wziąć udział w konkursie i podzielić swoimi osiągnięciami. Szczególne gratulacje kierujemy do laureatów, których praca, zaangażowanie i pasja przełożyły się na znakomite efekty. Wyrazy uznania należą się również członkom jury, którzy z dużą odpowiedzialnością i profesjonalizmem podjęli się trudnego zadania wyłonienia najlepszych projektów zrealizowanych w 2025 roku.

Sybilla²⁰²⁵

JURY

dr **Barbara Banaś**

historyk sztuki, muzealnik, zastępca dyrektora
Muzeum Narodowego we Wrocławiu

dr **Paulina Florjanowicz**

archeolog, dyrektor Narodowego
Instytutu Muzeów

Robert Kostro

przewodniczący jury, historyk,
dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych

Marta Kowalska-Fic

kierownik Działu Organizacji Projektów,
Centrum Historii Zajezdnia

Paweł Martosz

muzealnik, kierownik Działu Organizacji
Wystaw w Zamku Królewskim w Warszawie

Katarzyna Nowak

polonista, muzealnik, dyrektor Muzeum Sztuki
i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie

prof. dr hab. **Iwona Szmelter**

pracownik naukowy Akademii Sztuk Pięknych
w Warszawie, Wydział Konserwacji i Restauracji
Dzieł Sztuki

prof. dr hab. **Jan Święch**

Katedra Muzeologii i Dziedzictwa Kulturowego
w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

dr **Joanna Wasilewska**

historyczka sztuki, muzealniczka,
wiceprzewodnicząca ICOM Polska

dr hab. **Michał Woźniak**, prof. em. UMK

pracownik naukowy w Katedrze
Zabytkoznawstwa i Muzealnictwa UMK,
prezes Stowarzyszenia
Muzeów Sztuki Inżynieryjnej

prof. dr hab. **Ewa Wyka**

zastępca przewodniczącego jury, Pracownia
Historii Nauk Ścisłych, Instytut Historii Nauki PAN,
Stowarzyszenie Muzealników Polskich

Sybilla

KONSERWACJA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTURY

Ulec złudzeniu. Badania i konserwacja obrazu „Targ na jarzyny na placu Żelaznej Bramy w Warszawie”

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Projekt badawczo-konserwatorski Muzeum Narodowego w Poznaniu, poświęcony obrazowi „Targ na jarzyny na placu Żelaznej Bramy w Warszawie”, obejmował kompleksowe analizy technologiczne, prace konserwatorskie oraz publiczną prezentację ich wyników. Obiekt, będący ważnym elementem Galerii Sztuki Polskiej, poddano weryfikacji po zakwestionowaniu jego autentyczności przez historyka sztuki prof. Michała Haakego.

Głównym celem prac było rozstrzygnięcie statusu dzieła: ustalenie, czy jest to oryginał Józefa Pankiewicza z 1888 roku, jego późniejsza replika autorska, czy inna realizacja. Przed rozpoczęciem działań 62% powierzchni lica pokrywały wtórne przemalowania i retusze, a całość przesłaniały pociemniałe werniksy. Odwrocie obrazu pozostawało zakryte płótnem dublażowym, co uniemożliwiało pełną ocenę technologii wykonania oraz stanu zachowania podobrazia.

Prace konserwatorskie, prowadzone w dużej mierze pod mikroskopem, pozwoliły na usunięcie wtórnych nawarstwień

i odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej. Dzięki usunięciu dublażu przeprowadzono pełne rozpoznanie warsztatowe obiektu.

Badania fizykochemiczne, analizy odsłoniętych warstw oraz porównanie z dziełami Pankiewicza z tego samego okresu wykazały, że poznański obraz jest kopią wykonaną przez nieznanego autora na przełomie XIX i XX wieku. Analizy te realizowano we współpracy ze specjalistami z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Muzeów Narodowych w Krakowie i Warszawie.

Przebieg prac został szczegółowo zarejestrowany m.in. w formie filmu dokumentalnego. Rezultaty badań zaprezentowano publicznie podczas pokazu czasowego, któremu towarzyszyła publikacja naukowa oraz program edukacyjny. Projekt stanowi przykład transparentnego zarządzania kolekcją i rzetelnej komunikacji wyników badań nad dziedzictwem.

Wyróżnienia

KONSERWACJA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTURY

Prace konserwatorskie w komnatach dostojników na Zamku Wysokim w Malborku

Muzeum Zamkowe w Malborku

Prowadzone w 2025 r. prace konserwatorskie objęły zespół dziewięciu pomieszczeń zlokalizowanych na pierwszym piętrze zachodniego skrzydła Zamku Wysokiego, zaaranżowanych na przełomie XIX i XX w. jako zespół komnat wyższych dostojników zakonu krzyżackiego: skarbnika i komtura domowego oraz zarządcy piwnic i zarządcy kuchni. Wnętrza posiadały historyczny wystrój, częściowo zniszczony lub zarty po II wojnie światowej. Rozpoczęcie prac poprzedzone było przeprowadzeniem badań konserwatorskich uzupełnionych o kwerendę archiwalną i ikonograficzną, których wyniki potwierdziły występowanie pod wtórnymi nawarstwieniami pierwotnej dekoracji malarskiej ścian i sklepień. Celem przedsięwzięcia było przywrócenie historycznych wartości estetycznych wnętrz oraz zatrzymanie procesów niszczenia zabytkowej struktury.

Efektom prac jest prezentacja wielowarstwowej historii komnat dostojników – od średniowiecza, poprzez XIX-wieczną restaurację i odbudowę, zniszczenia II wojny światowej, aż po ich powojenną konserwację. We wszystkich wnętrzach odsłonięte zostały elementy historycznego

wystroju ścian z okresu restauracji prowadzonej przez Conrada Steinbrechta. Przywrócono również skromną dekorację wnętrz pozbawionych polichromii. Prace pozwoliły na wyeksponowanie dotychczas nieznanych fragmentów wystroju, m.in. malowidła z przedstawieniem skarbnika w sieni oraz bazyliuszka w skarbcu.

Po zakończeniu konserwacji udostępniono do zwiedzania cały zespół komnat, wraz z pomieszczeniami dotychczas zamkniętymi dla ruchu turystycznego. We wnętrzach pozbawionych historycznego wyposażenia została zorganizowana wystawa stała, prezentująca zarówno historię powstania i urządzania wnętrz, jak i prowadzonych na przestrzeni ponad jednego stulecia prac konserwatorskich.

Dotyk sacrum i czasu – konserwacja stauroteki- relikwiarza z Lednicy

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Stauroteka, przechowywana w zbiorach Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, to jeden z najcenniejszych zabytków wczesnośredniowiecznych w Polsce. Ten unikalny relikwiarz, służący do przechowywania cząstek Drzewa Krzyża Świętego, wyprodukowany został w środowisku kultury bizantyjskiej lub ottońskiej. Naukowcy wiążą go z najwyższymi kręgami władzy – mógł być darem cesarza Ottona I dla Mieszka I, darem Ottona III dla Bolesława Chrobrego podczas zjazdu gnieźnieńskiego, bądź też niezwykle cennym łupem przywiezionym z wyprawy kijowskiej w 1018 r.

Zabytek odkryty w 1962 r. na Ostrowie Lednickim, po blisko czterech dekadach od ostatniej konserwacji (1989 r.), wymagał pilnych działań ratunkowych. W 2025 r. zespół ekspertów pod kierunkiem dr. hab. Piotra Niemcewicza, prof. UMK i Arletty Piaseckiej, we współpracy z Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy, przeprowadził szereg badań (m.in. XRF, FT-IR, SEM-EDS), a następnie gruntowną konserwację na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu.

Głównym celem prac było zniwelowanie licznych uszkodzeń mechanicznych oraz zahamowanie postępujących procesów destrukcyjnych, przede wszystkim zaawansowanej korozji metali. Zastosowanie indywidualnie opracowanej procedury konserwatorskiej pozwoliło na oczyszczenie obiektu, stabilizację osłabionych struktur oraz zabezpieczenie antykorozyjne metali. Dzięki usunięciu zdegradowanych materiałów zastosowanych do konserwacji w 1989 r., uzyskano efekt zbliżony do pierwotnej estetyki. Przeprowadzone badania pozwoliły lepiej rozpoznać warsztat wykonania obiektu, co umożliwia sprawowanie skuteczniejszej opieki w przyszłości.

Po konserwacji ten wyjątkowy relikwiarz powrócił do Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Wkrótce będzie go można podziwiać na wystawie stałej pt. „Tajemnice początków Polski – Ostrów Lednicki”.

Sybilla

EDUKACJA

Epoka (nie)dostępności: edukacja poprzez interwencję artystyczną i kampanię społeczną

Muzeum Narodowe w Krakowie

Epoka (nie)dostępności to wspólna inicjatywa Muzeum Narodowego w Krakowie oraz Fundacji Avalon. Wystawa przygotowana w Muzeum Narodowym w Krakowie stanowiła element ogólnopolskiej kampanii społecznej *Epoka Dostępności* Fundacji Avalon, której celem było uświadomienie społeczeństwu, czym jest brak dostępności i jaki wpływ mają wszyscy na powstawanie barier dla osób z niepełnosprawnościami. *Epoka (nie)dostępności* stanowiła rodzaj interwencji społecznej, wspólnego głosu w sprawie dostępności. Na wystawie zaprezentowano obiekty związane z brakiem dostępności – symbolizujące błędy i ograniczenia, których doświadczają w życiu codziennym osoby z niepełnosprawnościami. Spoty kampanii nakręcono w Muzeum Narodowym w Krakowie. Zrealizowano bogaty program edukacyjny. Wystawa zdobyła dużą popularność (ponad 12 tysięcy odwiedzających) a MNK i Avalon otrzymały propozycję wypożyczenia wystawy do kolejnych instytucji kultury – Młynów Rothera w Bydgoszczy i Kieleckiego Centrum Kultury. Myśl przewodnią interwencji leżała w zmianie myślenia o instytucjach kultury i ich roli w procesie walki z dyskryminacją, miejscach które zabierają głos w bieżącej debacie społecznej, zaangażowanych i zauważanych przez środowiska osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie muzea to miejsca prezentujące przeszłość, pokazujące historię i taką właśnie historię w kampanii staje się niedostępność w każdym aspekcie życia. W ramach projektu organizowano liczne spotkania i oprowadzania skierowane do grup z różnymi potrzebami, często byli podczas nich obecni ambasadorowie kampanii opowiadając o obiektach. Przedsięwzięcie spotkało się z szerokim i pozytywnym odbiorem. Dzięki innowacyjnej formule temat dotarł poza środowisko osób na co dzień związanych z zagadnieniem dostępności.

Wyróżnienia

EDUKACJA

Hutniczo mowa we modych gowach. Na ratunek znikającemu socjolektowi hutniczemu

Muzeum Hutnictwa w Chorzowie

Projekt „Hutniczo MOWA we modych gowach. Na ratunek znikającemu socjolektowi hutniczemu” realizowany przez Muzeum Hutnictwa w Chorzowie to przedsięwzięcie edukacyjne, skupione na języku środowiskowym. To opowieść o języku, który przez lata budował tożsamość środowiska pracy, a dziś może stać się inspiracją dla młodego pokolenia. Inicjatywa łączyła działania badawcze, edukacyjne i twórcze, angażując młodzież oraz byłych i obecnych pracowników hutnictwa.

Kluczowym założeniem było wykorzystanie socjolektu hutniczego jako narzędzia budowania międzypokoleniowej wspólnoty pamięci oraz nowoczesnej edukacji muzealnej.

Istotnym elementem były warsztaty i spotkania międzypokoleniowe, w których udział brały grupy dzieci i młodzieży, a także dawni i obecni pracownicy hut. Uczniowie poznawali specyfikę pracy w hutnictwie, uczestniczyli w oprowadzaniach po wystawie stałej z wykorzystaniem socjolektu oraz współtworzyli gry edukacyjne: planszowe, karciane i komputerowe. W trakcie warsztatów młodzi twórczo reinterpretowali poznawane słownictwo: powstały m.in. plakaty, memy czy piosenki.

Efektom projektu są trwałe narzędzia dydaktyczne: słownik oraz gry edukacyjne dostępne także online. Przedsięwzięcie nie tylko przyczyniło się do dokumentacji i ochrony unikatowego języka środowiskowego, ale również wzmocniło świadomość dziedzictwa przemysłowego oraz aktywnie włączyło młode pokolenie w jego poznawanie i reinterpretację.

Zadanie zostało zrealizowane dzięki uzyskaniu dotacji ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Instytutu Dziedzictwa – „Niematerialne – przekaz dalej”

Projekt chroni unikalny język, buduje mosty między pokoleniami i zachęca do odkrywania historii regionu w nowoczesny, angażujący sposób.

Wyliczanki księżnej Anki – książka edukacyjna

Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich

„Wyliczanki księżnej Anki” to książka edukacyjna wydana przez Muzeum w Jarosławiu Kamienica Orsettich. Jej celem jest „zaprzyjaźnienie” czytelników z historią Jarosławia i stwarzanie okazji do pozytywnej identyfikacji z tym miejscem na ziemi. Pomysłodawcą dzieła i autorem tekstów jest Piotr Kaplita – kierownik działu Edukacji i Upowszechniania jarosławskiego muzeum. Ilustracje wykonała Magdalena Trojnar. Książka zawiera napisane współcześnie, choć w ścisłym dialogu z kanonem wyliczanek polskich, wierszyki. Ukryło się w nich mnóstwo postaci i wydarzeń tworzących chwalebny, ale też tragiczną przeszłość Jarosławia. Oprócz faktów, znajduje się w nich też – jak to w wyliczankach bywa – wiele tajemniczych słów, będących świadkami dawnych czasów. Każda wyliczanka posiada zatem, napisany lekko, komentarz, który wyjaśnia niektóre konteksty.

Książka jest realizacją znanego konceptu nauki przez zabawę i może służyć jako alternatywne narzędzie edukacyjne. Nie tylko w wymiarze czytelniczym. Jak? Jak najprościej. Wystarczy zagrać z dziećmi w jakąkolwiek grę, przy

której wyliczanka może się przydać. Wierszyki tego typu, dzięki swym rytmom czy abstrakcyjnemu humorowi, łatwo zapadają w pamięć. Po zabawie wystarczy jedynie napomknąć o znajdujących się w niej odniesieniach historycznych (lub nawet pominąć ten aspekt i wrócić do niego po dłuższym czasie!). Dzięki temu „księżna Anna” i inne postaci i wydarzenia „zadomowiają się” w świadomości dzieci. Walorem tego prostego pomysłu jest wykorzystanie siły tradycji ustnej, która od wielu pokoleń przenosi przez podwórka teksty wierszyków, które poddawane są niezliczonym wariacjom i przeinaczeniom. Niezmienne pozostają specyficzne melodyjki, rytmy, sposoby skandowania. W połączeniu z rymami daje to rezultat w postaci doskonałego narzędzia.

Sybilla

PROJEKTY NAUKOWO-BADAWCZE

M.S. Piłsudski – badanie strat wojennych

Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku

Celem projektu było przede wszystkim ustalenie, co stało się z dziełami sztuki i luksusowym wyposażeniem zdjętym ze statku w 1939 r., gdy przejęto i przebudowano go na transportowiec wojskowy dla brytyjskiej Royal Navy. Zespół ekspertów NMM starał się tego dowiedzieć, analizując dokumenty, materiały ikonograficzne oraz relacje świadków w europejskich, amerykańskich i polskich archiwach.

Projekt wyróżnia się interdyscyplinarnością i wyjątkową skutecznością badawczą, łącząc historię, historię sztuki i analizę źródeł archiwalnych. Przywraca pamięć o utraconym dziedzictwie kulturowym i ukazuje transatlantyk jako „pływające muzeum” polskiej sztuki. Jego wyniki zostały przedstawione na konferencji naukowej, trafiły do publikacji i katalogu zbiorów, a prezentowane będą także na wystawie przygotowywanej na 2026 r.

Badania poświęcone dziejom „Piłsudskiego” stanowią osiągnięcie naukowe o istotnym znaczeniu dla historii Polski oraz wzbogacenia stanu wiedzy na temat strat wojennych. Projekt nie tylko rekonstruuje losy legendarnej jednostki, lecz przede wszystkim odsłania jej unikatowy charakter.

Projekt łączy naukową rzetelność z szacunkiem dla kultury i pamięci historycznej. integruje metody badawcze z narracją historyczną i działaniami popularyzatorskimi, wskazując, jak istotną rolę odgrywa pamięć o przedmiotach kultury materialnej – zwłaszcza takich, które były świadkami wielkich przemian epoki. Dzięki temu m.s. „Piłsudski” odzyskuje nie tylko swoją zapomnianą historię, ale także pełne znaczenie jako nośnik polskiego dziedzictwa i artystycznej świetności międzywojennej Rzeczypospolitej.

Wyróżnienia

PROJEKTY NAUKOWO-BADAWCZE

Sztuka krakowska 1945–2000

Muzeum Krakowa

W ramach dwunastoletniego projektu badawczego *Sztuka krakowska 1945–2000* powstała trzytomowa monografia *Sztuka krakowska 1945–2000* autorstwa Marii Zientary, poświęcona współczesnej sztuce i architekturze krakowskiej. W 2020 roku ukazał się tom pierwszy *Socrealizm i czas „odwilży” (1945–1959/1960)*, w 2022 roku następny *Mała stabilizacja i dekada złudzeń (1960–1980)*, w 2025 roku trzeci tom – *Schyłek i transformacja (1980–2000)*.

Sztuki plastyczne ukazane zostały w kontekście realiów politycznych, gospodarczych i społecznych Polski Ludowej, a po 1989 roku Polski poddanej transformacji ustrojowej. Autorka przedstawiła strategię zarządzania sztuką i jej rozpowszechnianie, zależności między państwem i środowiskiem artystycznym związane z organizacją infrastruktury życia artystycznego (m.in. szkolnictwo wyższe, wystawnictwo, handel sztuką, zleceniodawstwo, ubezpieczenia społeczne artystów), problem wolności twórczej i cenzury.

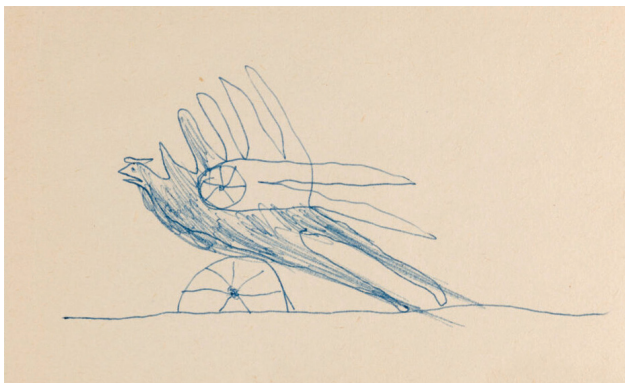
Nowe zjawiska i kontynuacje analizowane są w kontekście zmian w sztuce europejskiej i światowej, wielokrotnie odnoszone do przeobrażeń w sztuce polskiej. W rozdziałach dotyczących architektury Krakowa autorka skupiła się na realizacjach reprezentatywnych pod względem stylistycznym i technologicznym, omówiła też zmiany urbanistyczne.

W wydawnictwach znalazły się analizy i omówienia dzieł setek malarzy, rzeźbiarzy, grafików i przedstawicieli sztuki multimedialnej.

Książki mogą być pomocne zwłaszcza dla osób i instytucji zajmujących się opracowywaniem i systematyzacją sztuki współczesnej, przygotowujących słowniki biograficzne, prowadzących galerie i domy aukcyjne, a także dla krytyków sztuki i osób interesujących się historią i kulturą Krakowa. Zawierają łącznie 1245 ilustracji.

hasior.pl Opracowanie i udostępnienie archiwum Władysława Hasióra

Muzeum Tatrzańskie
im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem

Praca nad opracowaniem i reinterpretacją spuścizny Władysława Hasióra w Muzeum Tatrzańskim trwała ponad 10 lat. Asamblaże, rzeźby, prace na papierze, 20 000 slajdów, notatki, listy, wycinki prasowe to zasób, który wymagał wnikliwego opracowania.

Pozostawiony Muzeum zasób opowiada nie tylko o twórczości Władysława Hasióra, ale jest także zapisem kultury wizualnej drugiej połowy XX w., który jest interesujący z punktu widzenia badaczy, artystów, a przede wszystkim, dla publiczności.

Do pracy przy opracowaniu i udostępnieniu archiwum Władysława Hasióra zaprosiliśmy Fundację Sztuk Wizualnych z Krakowa. Projekt realizowany był dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w latach 2021–2025 r. (programy: *Kultura cyfrowa* oraz *Kultura – interwencje*).

W ramach przedsięwzięcia w latach 2021–2023 uporządkowano całe archiwum artysty, znajdujące się w zbiorach Muzeum Tatrzańkiego, a prace i wybrane obiekty archiwalne poddane zostały digitalizacji i szczegółowemu opracowaniu – łącznie w liczbie ponad 3500 obiektów. Częścią projektu było również ponowne udostępnienie materiałów poddanych wcześniej digitalizacji, w tym blisko 20 000 fotografii na slajdach z hasiorowego „Notatnika fotograficznego” oraz dokumentacji fotograficznej ponad 238 asamblaży i rzeźb.

W kolejnych dwóch latach trwały prace nad stroną internetową, która jest bazą wiedzy na temat muzealnego zasobu, ale także zapowiedzią nowych działań Muzeum Tatrzańkiego – inicjowania dalszych projektów związanych z opracowywaniem kolejnych części archiwum i prezentacją dostępnych dzieł poprzez wystawy i publikacje.

Zakopiańska Galeria jest miejscem żywym, a dostęp do zdigitalizowanych archiwów usprawnia pracę nie tylko muzealników, ale także kolekcjonerów, kuratorów i konserwatorów sztuki. Publiczność ma natomiast szansę nie tylko poznać prace nieobecne na wystawie stałej, ale także „porozmawiać” z artystą, bo jedna z zakładek strony to wypowiedzi Hasióra spisane przez kuratorów projektu.

Sybilla

NOWE I ZMODERNIZOWANE WYSTAWY STAŁE

Z wiatrem i pod wiatr – lotnictwo cywilne

Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

Wystawa stała „Z wiatrem i pod wiatr – lotnictwo cywilne” to największa w Polsce ekspozycja poświęcona historii lotnictwa cywilnego, udostępniona szerokiej publiczności podczas małopolskich obchodów Święta Lotnictwa Polskiego 2025. Zlokalizowana w nowo wybudowanym Hangarze nr 5, na terenie historycznego lotniska Rakowice-Czyżyny (jednego z pierwszych lotnisk w Europie), harmonijnie łączy nowoczesną przestrzeń ekspozycyjną z autentycznym kontekstem miejsca narodzin polskiego lotnictwa.

Wystawa prowadzi zwiedzających przez kolejne etapy rozwoju tej dziedziny – od pionierskich eksperymentów XIX wieku, przez dynamiczny okres międzywojnia, aż po współczesność – ukazując polskie lotnictwo cywilne w wymiarze technologicznym, społecznym i kulturowym oraz zaznaczając jego wpływ na rozwój komunikacji i mobilności. Osieć ekspozycji są odrestaurowane statki powietrzne uzupełnione bogatym zbiorem archiwaliów oraz nowoczesnymi

multamediami, symulatorami lotów i interaktywnymi stanowiskami edukacyjnymi.

Realizacja wystawy była szeroko zakrojonym projektem konserwatorskim i kolekcjonerskim – przywrócono do ekspozycji dziesiątki unikatowych obiektów – w tym 20 szybowców i 6 samolotów, wcześniej niedostępnych dla publiczności. Szczególnie miejsce zajmuje replika samolotu RWD-8, wiernie odtworzona przez muzealny Dział Konserwacji na podstawie dokumentacji i konsultacji eksperckich, będąca symbolem osiągnięć polskiej myśli inżynierskiej oraz przypomnieniem o przerwaniu rozwoju krajowego przemysłu lotniczego. Wystawa w dniu otwarcia przyciągnęła rekordową liczbę ponad 17 tysięcy zwiedzających, stając się jednym z najważniejszych wydarzeń muzealnych 2025 roku i istotnym elementem promocji polskiego dziedzictwa.

Wyróżnienie

NOWE I ZMODERNIZOWANE WYSTAWY STAŁE

Maria. Pieśń o domu

Muzeum Okręgowe w Suwałkach

Muzeum im. Marii Konopnickiej jest Oddziałem Muzeum Okręgowego w Suwałkach. Mieści się w zabytkowym domu, w którym w 1842 roku urodziła się poetka. W 2025 roku zakończono prace związane z remontem budynku oraz realizacją stałej wystawy „Maria. Pieśń o domu”, której otwarcie miało miejsce 14 sierpnia.

Punktem wyjścia do stworzenia ekspozycji była próba odpowiedzi na pytanie, jak współczesnemu odbiorcy przybliżyć postać Marii Konopnickiej – wybitnej poetki, a zarazem kobiety wykraczającej poza ograniczenia swojej epoki. Najważniejsze było miejsce – to dom, w którym poetka „zaczepnęła pierwszą ośnowę życia”. Skromne zbiory stały się impulsem do stworzenia przestrzeni łączącej opowieść, wspomnienie, grafikę, artefakt i teatr.

Zasadą narzucającą narrację i poetykę scen jest przyjęcie perspektywy widzenia bohaterki wystawy – Marii Konopnickiej. Każda scena to osobne wspomnienie poetki. Każdy detal opowiada jej historię, czyniąc jej życie

i twórczość namacalnym i bliskim współczesnemu odbiorcy. Od głosu poezji po interaktywne doświadczenia dla zwiedzających. W efekcie powstała wielowymiarowa opowieść, w której biografia poetki splata się z osobistym doświadczeniem widza.

Ekspozycja obejmuje dziewiętnaście scen, z których każda stanowi odrębny epizod, wykorzystujący różnorodne środki wyrazu: muzealia, artefakty, instalacje rzeźbiarskie, grafikę oraz zaawansowane multimedia. Zastosowane środki tworzą spójną, angażującą przestrzeń, która działa na zmysły i emocje odbiorcy. Projekt wyróżnia się odejściem od linearnej narracji na rzecz doświadczenia – zaprasza zwiedzającego do aktywnego uczestnictwa i interpretacji. Dzięki temu muzeum staje się miejscem dialogu z dziedzictwem, a nie jedynie jego prezentacji. Realizacja projektu była możliwa dzięki współpracy interdyscyplinarnego zespołu twórców. Tak powstała wystawa niezwykła, emocjonalna i intrygująca, przemawiająca językiem popkultury.

Sybilla GRAND PRIX

WYSTAWY CZASOWE

HOŁD 500. Historia – Kultura – Pamięć

Muzeum Zamkowe w Malborku

Wystawa czasowa zorganizowana w ramach obchodów 500-lecia hołdu pruskiego udostępniona została zwiedzającym w okresie 8 kwietnia – 29 czerwca 2025 r. we wnętrzach zachodniego skrzydła Zamku Średniego w Malborku: Pałacu Wielkich Mistrzów i Wielkim Refektarzu.

Ekspozycja odnosiła się do trzech aspektów wydarzenia: historycznych uwarunkowań hołdu pruskiego – genezy jego zawarcia, jak i skutków w długiej perspektywie czasowej, kultury dworu królewieckiego oraz percepcji hołdu w sztuce nowożytnej i współczesnej. Dzięki współpracy z 32 instytucjami oraz osobami prywatnymi możliwym było zaprezentowanie w ramach zaplanowanej narracji oryginalnych artefaktów, w tym związanych bezpośrednio z wydarzeniami kwietnia 1525 r., jak dokument traktatu krakowskiego, czy związanych z osobami bezpośrednio zaangażowanymi w zawarcie traktatu, jak m.in. miecz sprawiedliwości króla Zygmunta I czy tzw. Srebrna Biblioteka Albrechta Hohenzollerna.

Patronat honorowy nad wystawą objęła Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Hanna Wróblewska.

Partnerami wydarzenia byli: Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

W ramach wystawy realizowano dedykowany program edukacyjny dla grup, dotyczący różnych tematów poruszanych na ekspozycji: polityki i wojskowości, przemian religijnych, sztuki i kultury umysłowej oraz przedstawień hołdu pruskiego w późniejszej twórczości artystycznej.

Wystawie towarzyszyła również międzynarodowa konferencja naukowa Hołd pruski (1525–2025). Geneza, okoliczności i następstwa, organizowana we współpracy z Instytutem Północnym im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie i Centrum Studiów Mediewistycznych KUL. Tym samym specjaliści różnych dziedzin, zajmujący się zagadnieniami powiązаныmi z tematyką hołdu pruskiego obok innych grup odbiorców również włączeni zostali w poznawanie ekspozycji, a dyskusja nad niektórymi tematami omówionymi na wystawie prowadzona była w ramach konferencji.

Wyróżnienia

WYSTAWY CZASOWE

Co Babie do pędzla?! Artystki polskie 1850–1950

Muzeum Narodowe w Lublinie

Muzeum Narodowe w Lublinie od 25 kwietnia do 5 października 2025 roku prezentowało wystawę „Co babie do pędzla?!«. Artystki polskie 1850–1950”. Na ekspozycji udostępniono 565 dzieł autorstwa 133 artystek. Prace sprowadzono z 81 kolekcji publicznych i prywatnych, z Polski i zagranicy. Przedsięwzięcie swoim patronatem objęli Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezydent Miasta Lublin oraz Marszałek Województwa Lubelskiego.

W zamyśle kuratorki, Bożeny Kasperowicz, ekspozycja miała ukazać różne mechanizmy kulturowe, ideowe i społeczne warunkujące aktywność kobiet w sferze działań artystycznych. Zwiedzający otrzymali przy tym wyjątkową

możliwość poznania nieobecnych w obiegu, często znakomitych dzieł, na co dzień w większości ukrytych w magazynach muzealnych i kolekcjach prywatnych. Celem wystawy było: wprowadzenie do świadomości szerszej publiczności twórczości profesjonalnych artystek, zainicjowanie dyskusji na jej temat, przekształcenie mechanizmów oceny oraz próba przywrócenia roli, znaczenia i właściwego miejsca sztuce zapomnianych twórczyń.

Wystawa „Co babie do pędzla?!«. Artystki polskie 1850–1950” była swoistym świętem sztuki kobiet. Cieszyła się entuzjastycznym przyjęciem widzów, których liczba przekroczyła 40 tysięcy. Jej realizacja w dużej mierze uzupełniła lukę w naukowym opracowaniu tematu, pozwoliła też na zlokalizowanie ogromnej liczby prac w kraju i za granicą. Szczególną wartość wniosły prace konserwatorskie przeprowadzone przy dziesiątkach z nich, dzięki którym odzyskały dawny blask. Dopełnieniem i trwałym efektem wystawy była obszerna publikacja z esejami naukowymi oraz reprodukcjami wszystkich sprowadzonych na wystawę eksponatów.

Realizacja projektu stanowiła dla zespołu Muzeum wyzwanie, które dostarczyło bezcennych doświadczeń i wiele satysfakcji.

EXPOzycja / od wystaw rolniczych do muzeum

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie

Rok 2025 stał się okazją do upamiętnienia 150. rocznicy narodzin idei muzealnictwa rolniczego na ziemiach polskich, której symbolicznym początkiem było powołanie w 1875 roku Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Geneza tej inicjatywy nierozzerwalnie wiąże się z rozwojem wystaw rolniczych – zjawiska o istotnym znaczeniu poznawczym, edukacyjnym i społecznym, obecnego w kulturze europejskiej od XIX wieku.

Wystawa „EXPOzycja / Od wystaw rolniczych do muzeum” stanowiła opowieść o tym zjawisku – zabierała widzów w podróż od historycznych wystaw po współczesne targi. Zamiast klasycznej chronologicznej narracji zastosowano ujęcie ukazujące różnorodność form i funkcji wystawiennictwa: od wielkich wystaw powszechnych po lokalne inicjatywy. Szczególną uwagę zwrócono na społeczną rolę tych wydarzeń.

Zaprezentowano ponad 900 obiektów pochodzących z ponad 30 instytucji – medali, dyplomów, fotografii, materiałów archiwalnych i unikatowych eksponatów.

Szczególną rolę odgrywała warstwa doświadczenia: interaktywne instalacje, nagrania inspirowane źródłami historycznymi oraz multimedia pozwalające zwiedzającym wejść w świat dawnych wystaw i poczuć ich atmosferę. Projekt uwzględniał zasady zrównoważonego projektowania oraz wysokie standardy dostępności, dostosowując przestrzeń do potrzeb zróżnicowanych grup odbiorców. Warstwa aranżacyjna łączyła tradycyjne środki ekspozycyjne z rozwiązaniami multimedialnymi, które wzmacniały percepcję i umożliwiały pogłębione doświadczenie odbiorcze.

Całość stanowiła ważny głos w refleksji nad historią wystawiennictwa rolniczego, podkreślając jego rolę jako narzędzia transferu wiedzy, budowania wspólnoty oraz kształtowania świadomości kulturowej. Pozytywny odbiór wystawy potwierdził trafność przyjętej koncepcji oraz jej wysoki potencjał popularyzacyjny.

Sybilla

INWESTYCJE

ORP Sokół – adaptacja do funkcji muzealnej

Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni

„Sokół” – okręt podwodny projektu 207 – powrócił do służby w nowej roli. Wyznaczyły ją Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, przekształcając jednostkę w dostępny dla publiczności obiekt muzealny.

Jednostka powstała w 1967 r. dla Marynarki Wojennej Norwegii jako KNM Stord. W 2002 r. została przekazana Polsce i przez kolejne lata służyła pod białą-czerwoną banderą. Po wycofaniu z eksploatacji trafiła do Muzeum, które przygotowało kompleksowy program jej adaptacji.

W latach 2020–2025 Muzeum, jako pierwsze w Polsce, zrealizowało wieloetapową inwestycję, która łączyła prace stoczniowe, budowlane i konserwatorskie. Jej efektem jest okręt-muzeum – symbol polskich podwodników i nowa morska wizytówka Gdyni.

Pierwszym etapem były prace stoczniowe obejmujące konserwację oraz dostosowanie konstrukcji i instalacji do wymogów bezpieczeństwa. Równolegle opracowano trasę zwiedzania z poszanowaniem oryginalnego układu jednostki. W kadłubie wykonano nowe wejścia i wyjścia,

a część wyposażenia usunięto. Jednocześnie, we współpracy z marynarzami, odtworzono wnętrza i przywrócono ich funkcjonalność.

Na potrzeby tak wyjątkowego nabytku przygotowano także miejsce ekspozycji na gdyńskim bulwarze. Zreorganizowano teren wystawy plenerowej, wykonano niekłą fundamentową i system wzmocnień. W trakcie prac odkryto mogiłę z 1945 r.; przeprowadzono badania archeologiczne i ekshumację.

Kulminacją projektu nastąpiła jesienią 2023 r., gdy przetransportowano okręt do Muzeum. Była to złożona operacja wodno-lądowa, z udziałem partnerów cywilnych i wojskowych, która przyciągnęła szerokie zainteresowanie społeczne.

W marcu 2025 r. ORP Sokół udostępniono zwiedzającym. Już w pierwszym sezonie przyciągnął dziesiątki tysięcy osób, wzmacniając ofertę Muzeum i wpisując się w morską tożsamość Gdyni.

Wyróżnienia

INWESTYCJE

Międzymurze. Podziemia Wawelu

Zamek Królewski na Wawelu –
Państwowe Zbiory Sztuki

Międzymurze to projekt udostępnienia dotąd zamkniętych rezerwatów archeologicznych o łącznej powierzchni 680 m², zlokalizowanych w północno-zachodniej części wzgórza wawelskiego. Inwestycja stworzyła spójną, podziemną trasę ekspozycyjną, prezentującą autentyczne relikty fortyfikacji od wczesnego średniowiecza po XVIII wiek, kontekst geologiczny wzgórza oraz materialne i niematerialne dziedzictwo związane z legendą smoka wawelskiego. Projekt realizuje kluczowe cele muzealne poprzez ochronę i interpretację dziedzictwa in situ – zamiast przenoszenia narracji do neutralnych przestrzeni ekspozycyjnych, umożliwia odbiorcy bezpośrednie doświadczenie oryginalnego kontekstu historycznego.

Realizacja *Międzymurza* przyniosła trwały efekt inwestycyjny w postaci nowej, podziemnej trasy ekspozycyjnej

i włącza do obiegu muzealnego obszary wcześniej niedostępne dla turystów. Ważnym aspektem i integralną częścią projektu było sprostanie wymogom bezpieczeństwa. Każda bowiem inwestycja podejmowana przez Zamek ma za zadanie przygotowanie bezpiecznych przestrzeni służących rozlokowaniu obiektów w sytuacjach kryzysowych.

Projekt oparto na ścisłej współpracy archeologów, konserwatorów, projektantów i inżynierów, co pozwoliło połączyć ochronę dziedzictwa z nowoczesnym standardem użytkowym. Zastosowane środki interpretacyjne i infrastrukturalne pełnią funkcję narzędzi wspierających odbiór dziedzictwa, nie konkurując z jego historyczną materią. *Międzymurze* stanowi przykład inwestycji, w której nowa jakość muzealna wynika bezpośrednio z odpowiedzialnego zarządzania autentycznym zasobem zabytkowym.

Komory konserwatorskie. Inwestycja w bezpieczeństwo zbiorów

Muzeum Miejskie w Żorach

Projekt Muzeum Miejskiego w Żorach to autorska odpowiedź na jedno z najpoważniejszych wyzwań współczesnego muzealnictwa: skuteczną ochronę zbiorów organicznych przed zagrożeniami biologicznymi. W 2025 roku muzeum zaprojektowało i wykonało trzy specjalistyczne komory konserwatorskie – każda stanowi oddzielny prototyp, opracowany od podstaw z połączenia wiedzy z zakresu mechaniki, fizyki, elektroniki i konserwatorstwa. Efektem jest kompleksowy, wewnętrzny system prewencji konserwatorskiej, który daje muzeum pełną niezależność operacyjną.

Komora próżniowa eliminuje szkodniki przez wytworzenie próżni z możliwością wprowadzenia azotu. Komora kwadrantowa zbudowana z przezroczystych płyt poliwęglano-

wych, umożliwia obserwację obiektów bez przerywania cyklu izolacji, wyposażona jest w funkcję ozonowania. Komora termiczna pozwala na kontrolowaną dezynfekcję w temperaturze około 50°C z możliwością regulowania wilgotności. Całkowity koszt projektu wyniósł 66 100 zł, z czego ponad połowę – 34 500 zł – sfinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Wspieranie działań muzealnych”.

Projekt odpowiada na konkretny, narastający problem: muzeum przyjmuje coraz więcej darów etnograficznych o nieznanym historii przechowywania i niezidentyfikowanym ryzyku biologicznym. Infrastruktura służy jednak nie tylko ochronie: stanowi punkt wyjścia do prowadzenia własnych badań konserwatorskich. Rejestracja danych z każdego cyklu fumigacji pozwala muzeum budować empiryczną bazę wiedzy o zachowaniu materiałów organicznych w kontrolowanych warunkach i wypracowywać własne normy procesowe dla poszczególnych typów zbiorów. To nie zakup urządzeń z katalogu, lecz innowacja wypracowana wewnątrz instytucji – model racjonalny i dostosowany do potrzeb.

MUZEUM GDAŃSKA

Muzeum Gdańska jest opiekunem dziedzictwa materialnego i niematerialnego związanego z historią jednego z najprężniejszych ośrodków miejskich w Polsce i nad Bałtykiem. Jako muzeum wielooddziałowe obejmuje zarówno obiekty położone na terenie Głównego i Starego Miasta, jak i obiekty położone na rubieżach miasta. Samorządowa instytucja kultury zarządza 10 zabytkowymi lokalizacjami o charakterze reprezentacyjnym, jak militarnych, np. Twierdza Wisłoujście, co determinuje złożoność prowadzonych działań.

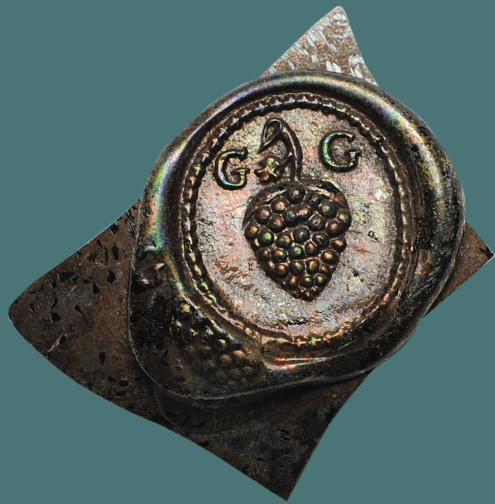
Jednym z kluczowych wyróżników instytucji jest równoległe prowadzenie projektów o bardzo różnej dynamice: od wieloletnich procesów inwestycyjnych i konserwatorskich, obejmujących rozległe obszary zabytkowe, po działania bieżące – wystawiennicze, edukacyjne i popularyzatorskie. W ostatniej dekadzie zorganizowano ponad 220 wystaw czasowych, wydano 120 publikacji, zorganizowano około 3000 spotkań i koncertów carillonowych. Tylko w 2024 roku Muzeum uplasowało się na 13 miejscu pod względem frekwencji, z ponad 650 tys. odwiedzających. Ta różnorodność

wymaga łączenia kompetencji badawczych z operacyjnym zarządzaniem oraz elastycznego reagowania na zmieniające się warunki finansowe i organizacyjne.

Działalność Muzeum opiera się na pracy ze źródłami i materialnym dziedzictwem, ale jej efektem nie są wyłącznie ekspozycje, lecz także pogłębiona refleksja nad funkcjonowaniem miasta w długim trwaniu – w tym nad relacją człowieka ze środowiskiem, gospodarką czy systemami organizacji przestrzeni. Równocześnie instytucja rozwija narzędzia komunikacji, które pozwalają przekładać złożone treści na formy dostępne dla szerokiego grona odbiorców.

Muzeum Gdańska konsekwentnie buduje swoją pozycję poprzez rozwój infrastruktury, programów badawczych oraz oferty dla publiczności. To instytucja, w której codzienna praktyka zarządzania dziedzictwem ma charakter równie istotny jak jego interpretacja.

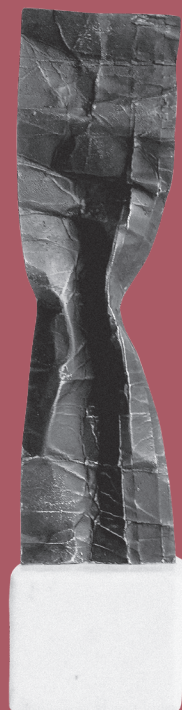
Historia Gdańska jest naszym zobowiązaniem. Dlatego pozostajemy otwarci na inne spojrzenia, a kontakt z nowym traktujemy jako okazję do uczenia się, poznawania i zmiany.

Sybilla²⁰²⁵

STAUETKA

Anna Bujak

ur. 1979, rzeźbiarka, autorka instalacji i rysunków. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu (2006–2011). Laureatka stypendiów artystycznych m.in. stypendium im. J. Grotowskiego, Wrocław (2014–2015); stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2011). Autorka statuetki Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla, wręczanej laureatom od 2011 roku.

Sybilla²⁰²⁵

KONTAKT

Sekretariat Konkursu na Wydarzenie
Muzealne Roku Sybilla

Narodowy Instytut Muzeów
ul. Topiel 12, 00-342 Warszawa

Jacek Górka – sekretarz konkursu

Współpraca:

Karolina Dzimira-Zarzycka

Marta Kocus

Dominika Mroczkowska-Rusiniak

Andrzej Zugaj

Teksty i fotografie pochodzą od autorów
nagrodzonych i wyróżnionych projektów.